

ВІДГУК

офіційного опонента
кандидата педагогічних наук, доцента
Барліт Оксани Олександрівни
на дисертацію Турбар Тетяни Володимирівни
“Природоохоронна робота учнів загальноосвітньої школи
(друга половина ХХ – початок ХХІ століття)”,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук
зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

Актуальність дисертаційного дослідження Т.В. Турбар не викликає сумніву. У сучасних умовах загострення екологічної кризи виховання у молоді культури екологічної поведінки виступає домінантою розвитку освітньої та культурної систем розвитку нашої країни. Нові перебудови у сучасній системі освіти переконують в доцільності використання досвіду минулого щодо організації природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи.

Безпосередньою окрасою дисертації є чітке визначення наукового апарату дослідження, добір відповідної мети і завдання, методів наукового розкриття обраної теми. Вдало структуровано зміст, висновки роботи є ґрунтовними і повними, що висвітлюють потенціал теми дисертаційної роботи.

Аналіз тексту дисертації дає підстави стверджувати, що автором послідовно реалізуються всі зазначені завдання: з'ясовано стан дослідженості проблеми та визначено поняття і сутність природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи; виявлено, проаналізовано та охарактеризовано основні етапи розвитку природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи у другій половині ХХ – початку ХХІ століття; розкрито зміст, форми і методи природоохоронної роботи учнівської молоді у досліджуваній період; виявити можливості використання ідей та досвіду природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) у контексті сучасної освіти в Україні.

Слід зазначити, що наукова новизна дисертаційної роботи Т.В. Турбар полягає в тому, що в ній вперше реконструйовано вітчизняну педагогічну спадщину другої половини ХХ – початку ХХІ століття щодо проблеми природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи; визначено поняття “природоохоронна робота учнів загальноосвітньої школи”; систематизовано і

поглиблено наукове знання про розвиток природоохоронної роботи учнівської молоді в загальноосвітніх навчальних закладах України у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття; виявлено, проаналізовано та охарактеризовано основні етапи розвитку природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття. Подальшого розвитку і концептуалізації набули теоретичні надбання про можливості використання педагогічної думки щодо організації природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи; конкретизовано досвід використання змісту, форм і методів природоохоронної роботи учнів у досліджуваний період. До наукового обігу введено маловідомі архівні документи, матеріали публікацій та окремі історичні факти, які дозволяють значно поширити науково-педагогічне уявлення щодо проблеми організації природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття.

Вибір хронологічних меж дослідження, на нашу думку, є виправданим, оскільки, друга половина ХХ – початок ХХІ століття – це період, коли природоохоронна діяльність в Україні поступово набувала якісно нового стану розвитку в контексті національно-державного відродження. Працями вітчизняних учених були науково обґрунтовані принципи нового етапу охорони природи – етапу екологічного, характерного вже для соціально-економічних умов розвитку в ХХІ ст.

Показовою рисою дисертаційної роботи є те, що автор використала широку джерельну базу: матеріали фондів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України (м. Київ), Державного архіву Запорізької області (м. Запоріжжя), Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського, Державної науково-технічної бібліотеки України.

Як засвідчують структура та зміст дисертаційного дослідження, воно охоплює цілісний процес науково-дослідної роботи, який включає всі її стадії: від ідеї, розробки концептуальних основ та теоретичних засад проблеми до впровадження результатів дослідження у навчально-виховний процес загальноосвітньої школи.

Здобутком дисертантки є те, що за результатами аналізу джерельної бази обґрунтовано провідні напрями природоохоронної роботи учнівської молоді у досліджуваний період. Це такі напрями як теоретичний (передбачав виховання в учнів інтересу до вивчення природи, формування теоретичних природоохоронних знань та усвідомлення необхідності бережливого використання природних багатств), просвітницький (пов'язаний із пропагандою серед учнів та їхніх батьків природоохоронних законів, знань про природу та про значення окремих її об'єктів для життя на планеті) та практичний (передбачав участь школярів у суспільно корисній праці з охорони природи та озеленення, дослідницькій роботі на пришкільних навчально-дослідних ділянках, участь у масових природоохоронних та цільових заходах, проведення яких передбачало вирішення коректної екологічної проблеми місцевого рівня).

Важливим є те, що застосовуючи комплексний підхід до аналізу історико-педагогічних явищ і процесів, дисертанткою визначено та охарактеризовано етапи розвитку природоохоронної роботи учнівської молоді у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття. При характеристиці кожного з етапів враховано як змінювалися та удосконалювалися зміст, форми та методи природоохоронної діяльності учнівської молоді з урахуванням соціально-політичних та культурно-освітніх особливостей досліджуваного періоду

На позитивну оцінку заслуговує здійснений дисертанткою аналіз шкільних програм досліджуваного періоду та сучасних державних освітніх стандартів, що визначають пріоритетні цілі діяльності загальноосвітні навчальних закладів.

Варто відзначити, що при дослідженні змісту, форма та методів природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття автор використала конкретні приклади діяльності школярів у різних регіонах України.

Логіка розв'язання завдань дисертаційного дослідження свідчить про володіння Т.В. Турбар технологією наукового пошуку в галузі історії педагогіки, глибоке осмислення нею досліджуваної проблеми.

На основі вищезазначеного ми доходимо висновку, що дисертантка розв'язала поставлені в роботі завдання і досягла визначеної мети: узагальнити і

систематизувати теоретичні ідеї та практичний досвід природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи (друга половина ХХ – початок ХХІ століття), визначити їх значення для сучасності.

Автореферат і наукові публікації повністю відображають основні положення і висновки, викладені в тексті дисертації. Результати проведеного дослідження досить повно відображені у 13 наукових працях (6 статей у провідних фахових виданнях, затверджених ДАК України (1 – у співавторстві); 1 – у зарубіжному виданні, 6 – у матеріалах і тезах конференцій). Заслугове схвалення те, що Т.В. Турбар здійснила необхідну апробацію результатів дослідження на міжнародних конференціях.

Проте слід вказати, що поряд із позитивними досягненнями у виконаній дисертаційній роботі мають місце певні недоліки, упущення, дискусійні моменти:

1. У дослідженні визначено та схарактеризовано системний, ціннісний, діяльнісний, етико-естетичний, утилітарний, господарсько-перетворювальний підходи до природоохоронної роботи людини. Це є вагомим здобутком даної роботи, однак про це не вказано у завданнях дослідження та у науковій новизні.

2. Автор дещо виходить за межі об'єкта дослідження, який сформульовано таким чином: “природоохоронна діяльність учнів загальноосвітньої школи (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)”. Так, на С. 67, 75, 137 та ін. є інформація щодо природоохоронної діяльності шкіл-інтернатів. Вважаємо цей досвід цікавим, але він дещо перевантажує текст дисертації.

3. Робота значно виграла б, якби автор детально розкрила засоби природоохоронної роботи учнів загальноосвітньої школи, які існували у досліджуваній період.

4. На С. 40 дисертації автор приділяє увагу трудовому вихованню учнів. При цьому, не пояснюючи, яким чином пов'язана природоохоронна робота із трудовим вихованням, адже трудове виховання за змістом є більш широким поняттям, ніж природоохоронна робота.

5. На С. 82-86 в описовому вигляді характеризувано шкільні навчальні плани та програми досліджуваного періоду. Бажано було б ці плани та програми

вмістити у додатки.

Проте висловлені зауваження не зменшують загальної позитивної оцінки і суттєво не впливають на загальний рівень виконаного дисертаційного дослідження, результати якого можуть бути використані для покращення організації природоохоронної роботи учнів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Усе це дає підстави для висновку, що дисертаційна робота “Природоохоронна робота учнів загальноосвітньої школи (друга половина ХХ – початок ХХІ століття)” є самостійним завершеним дослідженням, яке за своїм змістом, рівнем новизни, теоретичною і практичною значущістю одержаних результатів відповідає вимогам, які висуваються до кандидатських дисертацій, зокрема пп. 11, 13, 14 „Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника”, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її автор, Тетяна Володимирівна Турбар, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент
завідуюча кафедрою теорії та методики
виховання Комунального закладу
“Запорізький обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти”
Запорізької обласної ради

О.О. Барліт

Відомо О.О. Барліт завідуючою

завідуючої кафедрою теорії та методики виховання з кафедрних місць

Н.О. Воробейко